

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-103-106

Павловська Наталія Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри теорії та історії права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
e-mail: demidenkov@ukr.net
[https:// orcid.org/0000-0003-3311-0364](https://orcid.org/0000-0003-3311-0364)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ДЕЛІКТИ)

Представлена наукова стаття присвячена актуальним проблемам розгляду справ про адміністративні правопорушення (делікти) адміністративними судами як складової адміністративно-деліктних відносин. Розглянуто та системно вивчено провадження у справах про адміністративні правопорушення (делікти), уточнено теоретичні основи адміністративної юрисдикції, детально проаналізовано стадії розгляду адміністративної справи, узагальнено накопичені наукові дискусії і результати судової практики та вироблено на їх основі науково-практичні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення їх правового регулювання, усунення наявних прогалин, а також визначення напрямів їх подальшого розвитку.

Охарактеризовано провадження у справах про адміністративні правопорушення (делікти) як структурний елемент адміністративного процесу та складової частини адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Проведено теоретичний аналіз дефініції «провадження у справах про адміністративні правопорушення», правових категорій: «судочинство у справах про адміністративні правопорушення», «адміністративне судочинство», «адміністративна юрисдикція».

Стверджується, що роль і місце адміністративних судів у системі суб'єктів провадження у справах про адміністративні правопорушення (делікти) та при розгляді адміністративних справ у всіх інстанціях заслуговує на подальше вивчення та наукове осмислення.

Ключові слова: адміністративна юрисдикція, адміністративно-деліктне право, адміністративно-деліктний процес, адміністративний делікт, адміністративно-правова відповідальність, адміністративні суди, суб'єкт владних повноважень, інстанційна юрисдикція, адміністративні справи.

Pavlovsk N. FEATURES OF CONSIDERATION OF CASES OF ADMINISTRATIVE OFFENSES (TORT)

The presented scientific article is devoted to topical issues of consideration of cases of administrative offenses (torts) by administrative courts as a component of administrative-tort relations. Proceedings in cases of administrative offenses (torts) are considered and systematically studied, theoretical bases of administrative jurisdiction are specified, stages of consideration of administrative case are analyzed in detail, accumulated scientific discussions and results of judicial practice are generalized and scientific-practical proposals and recommendations regulation, elimination of existing gaps, as well as determining the directions of their further development.

Proceedings in cases of administrative offenses (torts) are described as a structural element of the administrative process and an integral part of administrative and jurisdictional activities.

Theoretical analysis of the definition of "proceedings in cases of administrative offenses", legal categories: "proceedings in cases of administrative offenses", "administrative proceedings", "administrative jurisdiction".

It is argued that the role and place of administrative courts in the system of subjects of proceedings in cases of administrative offenses (torts) and in the consideration of administrative cases in all instances deserves further study and scientific reflection.

Key words: administrative jurisdiction, administrative tort law, administrative tort process, administrative tort, administrative liability, administrative courts, subject of power, instance jurisdiction, administrative cases.

Постановка проблеми. Враховуючи сучасні тенденції розвитку адміністративного законодавства України, напрями адміністративної реформи, новели Кодексу України про адміністративні правопорушення є необхідність на основі критичного аналізу нормативно-правового матеріалу та спеціальної літератури визначити загальну характеристику провадження у справах про адміністративні правопорушення і детально проаналізувати сутність його стадій.

Разом з тим варто зазначити, що, незважаючи на об'єктивну потребу в сучасній науковій розробці цієї проблематики, питанням комплексного дослідження проваджень у справах про адміністративні правопорушення (делікти) нині не приділяється достатньої уваги. Тому, зазначена проблематика потребує аналізу сучасного стану та перспектив її розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальні проблемні аспекти проваджень щодо розгляду адміністративних справ по адміністративним правопорушенням (деліктам) були предметом дискусій широкого кола науковців, зокрема: В. Авер'янова, О. Андрійко, Н. Армаш, К. Афанасьєвої,

О.Бандурки, А.Берлач, А.Васильєвої, Ю.Гарусти, Є.Гетьмана, І.Голосніченко, І.Гриценком С.Гусарової, П.Діхтієвського, Є.Додіна, О.Дрозда, В.Колпаков., О.Кузьменко тощо.

Мета статті – дослідження проваджень по адміністративним справам як складової адміністративно-деліктних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно чинного законодавства України провадження у справах про адміністративні правопорушення (делікти) здійснюється в судах загальної юрисдикції та у позасудових органах за одними і тими ж правилами, закріпленими в Кодексі України про адміністративні правопорушення (надалі – КУпАП) та Кодексі адміністративного судочинства України (надалі – КАС України). Фактично, при застосуванні таких видів адміністративних покарань, як попередження та адміністративний штраф, позасудові органи підмінюють діяльність судових органів. При визначенні компетенції відповідних органів щодо судочинства у справах про адміністративні правопорушення (делікти), виникають протиріччя стосовно правил провадження у цій категорії справ як у судах, так і у позасудових органах.

Ст. 2 ч.1 КАС України закріплює, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень [1].

Ст 19. КАС України визначає, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема:

- спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження;
- спорах адміністратора за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;
- спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;
- спорах між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень;
- спорах, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів;
- за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом;
- спорах щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму;
- спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації;
- спорах щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;
- спорах щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб;
- спорах щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб та ін. [2].

До загальноновстановлених критеріїв адміністративної юрисдикції відносяться:

- публічно-правові (адміністративно-правові) відносини;
- рішення, дії, бездіяльність суб'єктів владних повноважень або виконання носіями публічних повноважень обов'язків, передбачених законодавством;
- присутність у спірних правовідносинах суб'єкта владних повноважень, суб'єкта делегованих повноважень або носія публічних повноважень;
- здійснення суб'єктом адміністративного повноваження, спір про право чи обов'язок у сфері публічного адміністрування;
- законодавство, яке закріплює повноваження суб'єктів у сфері публічного адміністрування (адміністративне законодавство чи адміністративна норма, якими врегульовано спірні правовідносини) [3, с. 49].

Як аргументує В. Бевзенко, зазначені критерії адміністративної юрисдикції – первісні відомості про спір, категорії матеріального (адміністративного) права, які належить оцінити учасникам адміністративної справи, їх представникам, адміністративному суду. Тому, готуючись до адміністративного процесу, ці суб'єкти мають бути ґрунтовно обізнані із принциповими положеннями адміністративного права і законодавства. Неповнота чи відсутність таких знань зумовлюватимуть хиби процесуальної природи, зокрема:

- помилкову відмову у відкритті провадження в адміністративній справі (п. 1 ч. 1 ст. 170 КАС України);

- закриття провадження в адміністративній справі (п. 1 ч. 1 ст. 238 КАС України) [4].

Розглядаючи адміністративні справи конкретного публічно-правового спору до юрисдикції адміністративного суду за критеріями адміністративної юрисдикції, до уваги обов'язково також слід брати винятки з правила про адміністративну юрисдикцію, передбачені:

- п. 1 ч. 1 ст. 19, ч. 1 ст. 287 КАС України;
- ст. 447 Цивільного процесуального кодексу України;
- ст. 339 Господарського процесуального кодексу України.

О. Кузьменко звертає увагу на те, що здійснення адміністративної юрисдикції як судовими, і позасудовими органами не суперечить приписам Конституції України [5, с. 45].

Конституційний Суд України наголосив, що законодавець врахував правову природу та особливості адміністративно-деліктних відносин та правомочно наділив адміністративною юрисдикцією органи виконавчої влади [6, с.82].

На думку автора, функцію покарання слід розмежувати із функцією виконавчої влади. Внаслідок такого розмежування при застосуванні норм КУпАП уповноваженою посадовою особою складається протокол про адміністративне правопорушення (прокурором вноситься постанова тощо), який передається на розгляд до адміністративного суду для притягнення осіб до адміністративної відповідальності. Безперечно, суддя має право або притягнути до відповідальності, наклавши адміністративне покарання, або припинити провадження у справі. На підставі цього, слід зазначити, що посадова особа, яка вносить протокол про адміністративне правопорушення, має відповідну кваліфікацію, щоб не скласти її без наявних на те достатніх законних підстав.

На підставі зазначеного, уявляється якщо суддю зобов'язати завжди виносити рішення про притягнення осіб до адміністративної відповідальності, то зазначена обставина порушить право на об'єктивний адміністративний судовий процес. З іншої сторони, у разі наявності порушень адміністративного законодавства має бути й відповідальність за ці порушення.

Докази адміністративного правопорушення (делікту) подаються посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне правопорушення.

Таким чином, наявна умова об'єктивності фактично буде дотриманою до передачі справи до адміністративного суду. При функціонуванні запропонованої моделі притягнення до адміністративної відповідальності фізичних або юридичних осіб, на наш погляд, принцип поділу влади буде реалізовано повною мірою. Посадова особа, яка склала протокол про адміністративне правопорушення, є представником виконавчої влади, адміністративний суд – судовою.

Досліджуючи судову практику, об'єктивно потрібно змінити критерій віднесення справ про адміністративні правопорушення (делікти) до розгляду судами та позасудовими органами. В даний час критеріями юрисдикції є тяжкість завданого правопорушення та вид покарання за його скоєння.

Видається правильним виділення таких критеріїв, як визнання своєї вини правопорушником у завданні адміністративного правопорушення (делікту) та вид покарання. Якщо фізична чи юридична особа, яка притягується до адміністративної відповідальності у вигляді попередження або адміністративного штрафу, визнає свою вину, то є недоцільним передавати цю справу на розгляд до адміністративного суду. У зв'язку із відсутністю спору можна обмежитися адміністративним покаранням та фактичним розглядом справи органом, який склав протокол про адміністративне правопорушення, без передачі справи до адміністративного суду. Інша ситуація виникає, якщо особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, не визнає свою вину. І тут, очевидно, справа підлягає розгляду у адміністративному суді.

Висновки. На підставі вищевикладеного, вважаємо, що провадження у справах про адміністративні правопорушення (делікти) є самостійною інституцією адміністративного права і адміністративного процесу, яке заслуговує на подальше вивчення та наукове осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України № 2747-IV від 06.07.2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України № 2747-IV від 06.07.2005 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
4. Бевзенко В. Критерії адміністративної юрисдикції. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/169927-kriteriyi-administrativnoyi-yurisdiktsiyi>
5. Кузьменко О.В. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. К.: ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2017. 387 с.
6. Колпаков В. К. Деліктний феномен в адміністративному праві України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. К., 2005. 455 с.

REFERENCES:

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. (2005, July. 6). [Code of Administrative Procedure of

Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2747-IV Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. (2005, July. 6). [Code of Administrative Procedure of Ukraine]. Zakon Ukrainy № 2747-IV Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

3. Halunko, V., Dikhtievskiy, P., Kuzmenko, O., Stetsenko, S. (2018). Administratyvne pravo Ukraïny. Povnyï kurs. [Administrative law of Ukraine. Full course]. pidruchnyk. 446. [in Ukrainian].

4. Bevzenko, V. Kryterii administratyvnoi yurysdyktsii. [Criteria of administrative jurisdiction]. Retrieved from: <https://sud.ua/ru/news/blog/169927-kriteriyi-administrativnoyi-yurisdiktsiyi> [in Ukrainian].

5. Kuzmenko, O.V. (2017). Administratyvna vidpovidalnist ta provadzhenia v spravakh pro administratyvni pravoporushennia. [Administrative liability and proceedings in cases of administrative offenses]. navch. posibnyk. 387. [in Ukrainian].

6. Kolpakov, V. K. (2005). Deliktnyï fenomen v administratyvnomu pravi Ukraïny. [Tort phenomenon in the administrative law of Ukraine]. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. 455. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2022

УДК 342.95

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-106-110

Переверзєв Дмитро Миколайович,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка

e-mail: d_pereverzev@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6867-5395>

МЕТОДОЛОГІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті наголошується на важливості методів, як інструментарію реалізації форм діяльності публічної адміністрації, в питаннях здійснення адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю. Визначається поняття методів адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю, характеризуючи їх, як ефективні правові засоби та інструменти, що спричиняють вплив на волю і свідомість соціуму та поведінку учасників суспільних відносин, з метою приведення її до ознак правомірної. Обґрунтовується позиція, згідно якої в процесі адміністративно-правової охорони прав дітей з інвалідністю застосовуються різноманітні методи, які покликані сприяти максимальній ефективності цього процесу.

Ключові слова: метод, адміністративно-правова охорона, дитина з інвалідністю.

Pereverzev D. METHODOLOGY OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF CHILDREN WITH DISABILITIES

The article emphasizes the importance of methods as a tool for implementing forms of public administration in the implementation of administrative and legal protection of the rights of children with disabilities. The concept of methods of administrative and legal protection of the rights of children with disabilities is defined, characterizing them as effective legal means and tools that affect the will and consciousness of society and the behavior of public relations, in order to bring it to the legitimate. The position is substantiated, according to which in the process of administrative and legal protection of the rights of children with disabilities various methods are used, which are designed to promote the maximum effectiveness of this process.

Key words: method, administrative and legal protection, a child with a disability.

Постановка проблеми. Країни світу, які визначають своїм пріоритетом соціально розвинуте суспільство, формують внутрішню політику на основі демократичних принципів, у основу яких закладено повагу та непорушність основ честі і гідності особистості, незалежно від майнового стану, політичних і релігійних переконань та ряду інших ознак, поряд з ознаками інвалідності. Особливий напрямок, враховуючи ряд об'єктивних причин, становлять права осіб з інвалідністю, в тому числі дітей, які мають ознаки інвалідності.

Як відзначає у своєму дослідженні О.М. Єщук, значну роль у функціонуванні будь-якої сфери відіграють методи адміністративної діяльності публічної адміністрації як інструментарій адміністративного права. Не є виключенням із цього і проблема адміністративно-правової охорони, оскільки без методів адміністративної діяльності публічної адміністрації в механізмі адміністративно-правової охорони